

G. M. különös élete

zedd este mutatta be a Duna Televízió lanák Gábor és Kövér György *G. M. különös élete* című filmjét. A G. M. kezdetük feloldása: Gimes Miklós. A Nagy-re-per harmadik számú vádlottjának és címen kivégzettjének neve. Akiról – ármily különös is volt az élete – roppant esetet tudunk. Talán Hanák és Kövér filmjének sem az a legnagyobb érdeme, hogy megismerjük belőle ezt az igen sajtós életutat. Hanem inkább az, hogy z interjúk, amelyekből anyaguk össze-ll, valami különös élességgel mutatják meg egy olyan polgári Magyarország lé-zésének lehetőségét, amelyen valószínűleg sokáig még csak a vágyainkban él. De lássuk csak, kikkel készítették a filmet? A szerzők, kiknek az elbeszélésből össze az 1917-ben született Gimes reképe. Nem akármilyen névsor kerekedik ki G. M. barátainak, harcostársainak, zerelemeinek neveiből. Kosáry Domokos s Kende Péter, Kornai János és Vásárhelyi Miklós, Magos Judith (Gimes húga) s férje, Magos Gábor, Halda Alíz és Molnár Miklós, Kende Éva és végül a útves, Gimes Miklósné, Lucy emlékezik. És mondom, nem csupán Gimesre, re a hallatlanul tehetséges emberre, aki-él minden megszólaló mint a kivétel-űveltség megtestesítőjéről beszél. Ha-tem a korra is, amelyben ifjúságuk telt, s mely, noha iszonyatos időszakokba tor-ollott, a polgári tartásnak, a kultúra negbecsülésének mégis egy olyan lég-örét tudta egy ideig őrizni, amely máig nntaadó.

És éppen ezért jó, hogy Hanák és Kö-ér elidőz ennel az 1910-es és 1920-as izekben még megvolt, aztán az 1930-as izekben elenyészett időszaknál. Innen agynak képesek megérteni, miért lesz a régtelenül nyílt eszű Gimesből a véglete-ig elvakult kommunista. Vakfegyelmű ember olyasvalakiból, akit még a zsidó munkaszolgálat sem tud megtörni, aki-zen még ott is munkál valami vele szüle-ett anarchizmusából. Bizonyára igaza- van Kosáry Domokosnak, aki a második világháború szörnyű katasztrófájával, a

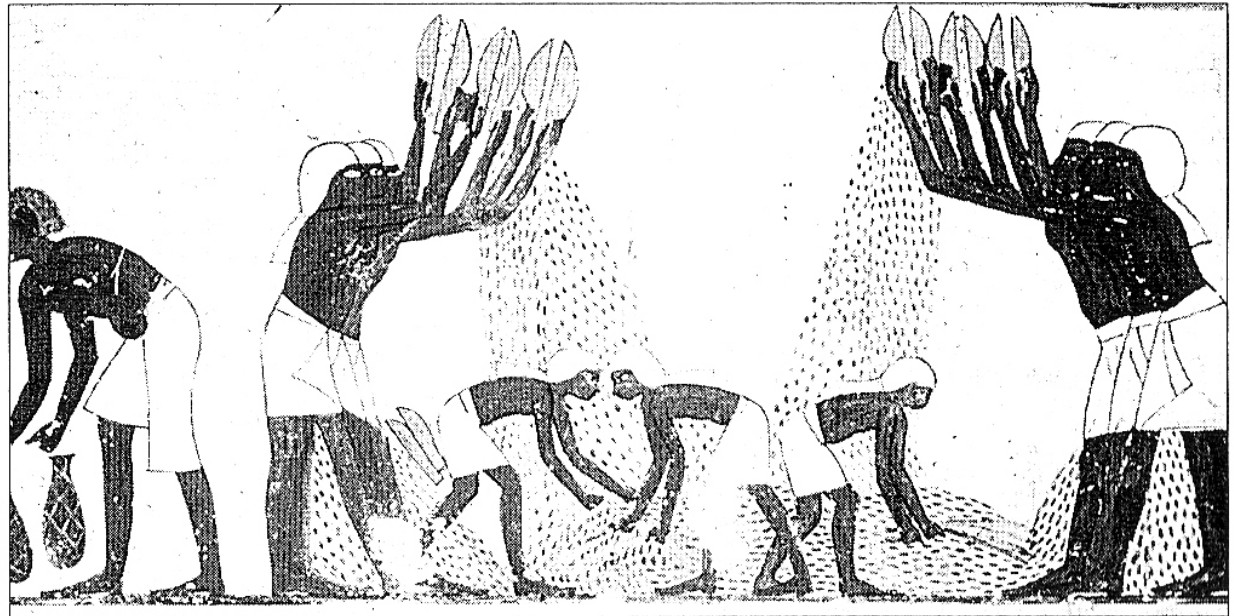
egy sajátos maffia. Mint Kende mondja, a kommunista Gimes ennek a maffiának a szellemi fogságába esett, s ezt soha nem heverte, soha nem heverhetette ki.

Ime a történelem szörnyűséges csapdá-ja, amelyet a legeszesebb értelmiségi sem képes elkerülni. Van egy polgári radikális család a magyar századfordulón, a felvilágosodás utolsó nemzedéke. Egyben a galileisták első nemzedéke. S van ennek egy briliánsan tehetséges fia, akiből bármi lehetne. Ha folytatódhatna a felvilágo- sodás, ha folytatható volna az a polgári lét. Amde mindez lehetetlen, mert a felvilágosodás racionalizmusát, a klasszikus polgári lét értelemkeresését végtelenen megkérdőjelezi valami átláthatatlan fel- fordulás. Gimes számára ezt fasizmusnak nevezik. Ezzel szembeszegülve válik kommunistává. Mint láttuk, kérelhetetlen kommunistává. Tán vagy nyolc éven át: úgy 1945-től 1953-ig. Aztán rájött té- vedésére. Miszerint az egyik diktatúrára nem a másik diktatúra az orvosság. Így lett az 1956-os forradalomban a demok- rácia legelszántabb harcosává.

Kornai János mondja Hanák és Kövér filmjében: „Miklósnak rendkívül erős önvád élt, súlyosnak minősítette azt, amit megítélése szerint elkövetett a magyar szellem, a magyar értékek, a magyar ér- telmiség ellen, és amit az frók ügyében tett, valamint az újságírói tevékenységét is idesorolta, és úgy érezte, hogy ezért nem vezekelnie kell, hanem meg kell próbálni a rossz cselekedetet akkora jó cselekedettel ellensúlyozni, amekkorával csak lehet, és tenni ezt mindhalálig.”

Így történik, hogy a Szabad Nép egy- kori, roppant metsző hangú publicistájá- ból, a „megvesztegethetetlen” kritikusból a forradalom politikusá, illetve publicis- tája lesz. Az októberi napokban barátai- val napilapot alapít Magyar Szabadság címmel. A második szovjet támadás után sem a jugoszláv nagykövetségre nem akar menekülni, sem külföldön nem kí- ván menedéket találni. 1956. november 4-ét követően a szellemi ellenállás egyik vezéralakja. Október Huszonharmadika

A has ezer éve

Mezei munkát ábrázoló egyiptomi falfestmény az i. e. 1400 körüli időkből

Az európai történelem a has történelme is. A has krónikája pedig az éhség krónikája végül is. Az éhség vagy az attól való rette- gés határozta meg az európai ember éle- tét. Ez derül ki a derék olasz középkorász, Massimo Montanari a táplálkozás európai kultúrtörténetét taglaló *Éhség ésszűség* cí- met viselő könyvéből, amelyet Kövendy Katalin magyarított. A gusztyos tudomá- nyos mű – annyi benne a lábujjgyezet, hogy szinte csodálkozunk, hogy nem szalad el – rendkívül olvasmányos, szórakoztató és tanulságos mindenekelőtt.

Nem tudtam például, hogy a longobár- dok szelídített szarvast tartottak a háznál, mely szokás azért ment feledésbe végül, mert szavasság idején nem tudott alud- ni egy longobárd se.

De persze ezek csak apróságok – a kö- tet egyetlen, nagy ívű folyamatnak ábrá- zolja az európai has ezeréves történetét. Az első fejezetekben a latin és a barbár

A lényeg: minden történelmi változást a szegények gyomra sínylette meg. A XVIII. századi demográfiai robbanásra például az addig inkább kerti díszként vagy csemegeként tartott kukorica széles körű termesztése és – a pómép által való – fogyasztása volt a gyógyír.

Így, a puliszának hála, nem haltak éhen annyian, mint a megelőző évszázá- dok válságai során, amikor is az emberek alig győzték fölfalni egymást, az egyol- dalú kukoricafogyasztás következmé- nyeként viszont felütötte fejét a pellagra nevű kór, amely százazreket sújtott Euró- pa-szerte, és amely iszonyatos bőrbajjal, totális megőrüléssel és végül kímhalállal jár egyebek között. Úgy látszik, minden nagy reformnak ára van.

A napoliaiak sokkal jobban jártak a ma- guk szárzestészájával, amelynek nincsen semmi kellemetlen konzekvenciája. Egyébként „A tézsa története nincs még

Montanari meggyőzően mutatja be, hogy a két világ kölcsönhatásban áll egymással: a hivalkodásban is ott az éhezéstől való mély, atavisztikus féle- lem, és a szegénynek világában is meg- találhatók az étellel való pazarlás má- moros pillanatai. „Meglehet, hogy keve- set enni egészséges, de ilyesmi csak an- nak juthat eszébe, aki sokat eszik, vagy legalábbis sokat ehet. Csak a tartós jólla- kottság élménye igazolhatja az étvágy megbabolázásának szigorát. Az igazi éhezők mindig is szerették volna pukka- dásig tömni a hasukat. Néhanapján meg is tették, egyébként meg álmodoztak ró- la évszámra.”

Érdekes olvasni, hogy mindig minden- re volt magyarázat. Ahol rákaptak a bor- ra, ott tudományos munkák garmadáji mutatta ki gyógyító hatását, a bor hirtelen gyógyír lett a lázra, a köszvényre, a sá- p-korra is, ahol és amikor viszont az alkí-

sával, a holocausttal magatartást. És bizo-
gató Péternek is, aki
zi le, hogy a marxiz-
m kiűzt orosz forrad-
almi korszakát” egy bizo-
nemes volt egyéb, mint

címmel illegális lapot szerkeszt, Magyar
Demokratikus Függetlenségi Mozgalom
néven ellenállási szervezetet hoz létre.
Szinte provokálja a sorsot nyilvános sze-
repléseivel. 1956. december 5-én a szov-
jetek tartóztatják le.

Hovanyecz László

KARAFIÁTH ORSOLYA

Vaktérkép

*Légyen más, ismeretlenebb vidék,
ne tudjam, most épp hány határa van.
Ha rájönnek, rajzold csak át megint,
előbb, mint hogy kiismerném magam.*

*Itt barlang lesz, nagy barna folt, odébb
az alföld, majd tajgák és jéghegyek.
Holtág, tenger: kanyargó kék vonal –
a sok megunt szín közt eltévedek.*

*Nem sejtethető mélységet, távlatot
jelezzél, képzelt, új irányokat:
eltájolt napjaimba rendezett
támpont, mely mindig egyfelé mutat.*

*Rád bízom, meddig juthatsz még velem.
Vezess világtalan vidékeken.*

solya (1976) költő, kötete még nincs.

gasztronómia leírását, kialakulását,
szembenállását, majd lassú egybeolvadá-
sát követhetjük nyomon.

Az előbbiek, a görög-római hagyomá-
nyokból kinőtt mediterrán típusú kultú-
rának a földművelés és a kertgazdálko-
dás, a búza, a szőlő és az olívaolaj voltak
az alappillérei. A hús, de még a hal is
csak kiegészítő elem volt itt, a kecskét, a
juhót is főképpen a tejért, a sajtért tartot-
ták csupán.

Merőben másképp ettek-éltek a germá-
nok, a kelták.

Ők húst ettek hússal – mit ettek! –, húst
faltak, zabáltak. Maximinus Thrax, a
barbár szülőkötől származó első katoná-
császár például 10-15 kiló húst evett na-
ponta, főként szarvast, medvét, vadkant,
és 20 liter bort vedelt hozzá, egyik utódja
pedig naponta befalt egy egész struccot,
amelyet kancatejjel öblített.

Azután a két kultúrát a kereszténység
és az éhség bonyolult kölcsönhatásokon
keresztül lassan összevegyítette, és for-
málta, reformálta folyamatosan.

Az elmúlt évszázadok szabályszerűen
egymást követő ciklusai határozták meg
a gasztronómia krónikáját is. Gazdasági
fellendülést demográfiai növekedés kö-
vetett, amely aztán túlzásba vitte maga-
magát, és látványos éhínségbe torkollott.
Ez kikényszerítette a gazdasági, mező-
gazdasági újításokat, amelyek újabb fej-
lődési periódust indukáltak, minnek köve-
teztében a népesség újra hatalmas növe-
kedésnek indult, azután már jöhetett is a
következő krach, és ez így ment furton-
furt több mint egy ezredéve itt.

megírva” – olvashatjuk a könyv 168. ol-
dalán. A mulasztást pótolni kell!

A társadalmi különbségek természetese-
sen meghatározták a gasztronómiát – a
középkori konyha mértéktelen fűszer-
használatát például arra vezeti vissza a
tudós szerző, hogy a fűszer drága, „bor-
sos” árú volt. Üriember tehát sokat hasz-
nált belőle, lássék, hogy ő úr.

Ma ugyanezt a szerepet tölti be az
amúgy unalmas lazac és a sózú kaviár.

A koszt teszi az embert – a XV. század-
ban már külön szakácskönyvek jelentek
meg a paraszti és az előkelő gyomor szá-
mára. A táplálékoknak szabályos és bo-
nyolult hierarchiája alakult ki, amely jel-
képesen növekedett alulról, a földtől föl-
felé: legalsó szinten helyezkedtek el a gu-
mók, gyökerek, a poré, a répa, aztán kö-
vetkeztek a gyümölcsök, az állatok közül
is a madarak, a fogoly, a fácán kerültek az
előkelőbb helyekre.

Ugyanígy a társadalmi különbségek
fejződtek ki a táplálkozás külsőségeiben
is. A XVI. században már nem nyers hús-
zabálás fejezte ki a hatalmat, hanem a ter-
rített asztal látványa és a táplálkozás ri-
tuáléjának műgonddal történő megszer-
vezése.

A reneszánsz a hivalkodó lakomák, a
tűzokkal töltött özek, nyúllal töltött pá-
vák, a csőrükből lángot lövellő fácánok
kora volt

Mindeközben a szegény emberek Bol-
dogfalváról álmodoztak, Óperencián-túl-
ról, ahol kolbászból van a kerítés,
parmezánsajtból a hegy, és a folyómeder-
ben bor folyik.

mistáknak köszönhető pálinka terjedt, ott
a töményről derült ki, hogy élénkíti az í-
vet, mulasztja a fogfájást, gyógyítja a kó-
likát, a vizenyőt, a lázat, megelőzi a pes-
tist – hát persze, hogy itta, aki nem akart
bajt magának.

Amikor viszont a kávé jött divatba, ak-
kor arról derült ki, hogy erősíti a májat,
gyógyítja a rühet, a vérbajra pedig egye-
nesen csodálatos a hatása.

A könyv végén a tudós fölvezet né-
hány problémát a mai korból is, amikor
az ételek nyersanyagai immár alig köthe-
tők helyhez, időhöz, amikor a társadalmi
különbségek is – legalábbis Nyugat-Eu-
ropában – mind kevésbé ütköznek ki a ter-
rített asztal mellett, amikor nem a kövér-
ség, hanem a soványosság lesz az étkező
emberek legfőbb célja immár.

Az éhezéstől való ósi rettenet helyét az
elhízástól való félelem váltotta föl.

De azért én még ismerek olyan vidéket
– igaz, nem Itáliában, francia földön,
Angliában, ahonnan a szerző tapasztala-
tának zömét szerezte, hanem keletebbre
kissé, ahol még élnek a barbár, a
kelta-gall kultúra maradványai, ahol az
egyszeri ember számára a hús, a zsír, a
mennyiség, a tartalék a gasztronómia
alappillérei, ahol a tartósítás ősi módsze-
rei a füstölés, a sózás korántsem haltak ki
még, ahol borzadva nézik a városi ember
által grillezett húsával, amelyből kicső-
pög a mindennél értékesebb, mert táplá-
láló, mert életet mentő, mert a mélyben
még mindig változatlanul réttegett éhe-
zést csillapító drága zsír.

Bächer Iván

A Carisma árban visszakapcsol és előzésbe kezd

-4.000.000 Ft

AKCIÓS MODELL: Carisma 1.6 GLX Cool Edition

1600 cm³ (90 LE)

Légkondicionáló beren-

4 095 000

ABS

dezés

- 1.000.000